

El llenguatge

Pel seu compte

El Diccionari Fabra defineix l'expressió ensenyament lliure dient «donat per professors que no depenen de l'Estat o d'una corporació oficial». La Gran Enciclopèdia Catalana diu que ensenyament lliure és el «tipus d'ensenyament en el qual l'alumne té dret a ésser examinat sense haver d'assistir a classe»; cal entendre, és clar, a classes impartides per professors oficials, amb què la definició ve a coincidir amb la del Fabra. Efectivament, referint-nos als qui cursen certs estudis superiors, hem usat sempre els qualificatius lliure i oficial com a termes oposats, en frases en què fan la funció de complements predicatius: I tu, estudies lliure o oficial?

Es segurament a partir d'aquest cas concret i d'aquest ús de l'adjectiu «llibre» que en castellà han creat, diríem que més o menys recentment, la locució adverbial «per llibre», que apliquen en tota mena de casos i de circumstàncies. Es que es pot considerar lícit, l'ús d'aquesta locució? No ho sembla pas: no en sabem, en tot cas, trobar cap referència a cap diccionari. Però, naturalment, el que ens preocupa i ens importa és que no han mancat els qui han cuitat a incorporar a la nostra expressió aquesta innovació del castellà, pel simple procediment, és clar, d'una traducció literal, i, així, ja podem llegir a cada moment informacions sobre tota mena d'activitats diverses i de qui les practica «per lliure», és a dir, pel seu compte, sense seguir unes directrius oficials o uns canals normals d'actuació, més o menys reglamentats i establerts. Però és evident que no podem pas admetre aquesta locució espúria, formada, insoïtament, amb la preposició per i un adjectiu.

L'ús de l'adjectiu lliure com a complement predicatiu es pot entendre segurament a d'altres activitats que no siguin els estudis. Podem, encara, adverbialitzar aquest adjectiu, amb la simple addició del sufix *ment*, amb què obtenim la forma lliurement, que potser també pot convenir en alguns dels casos que ens ocupen. Però l'expressió adverbial que normalment hi convé és la tradicional pel seu compte (amb les variants de persona que calguin), que és ben injust i desencertat de deixar arraconada, tal com n'hi ha que fan, amb el seu absurd mimetisme: No hi va anar amb l'agència sinó pel seu compte. Es desentenia del programa oficial i actuava pel seu compte. I fins i tot, si es vol, Estudia pel seu compte.

Albert Jané

6 d'agost 1980